

بررسی پیامدهای تکنولوژی های نوین ارتباطی و تأثیر آن بر روابط انسانی

* دکتر نوشین آقاجانی چوبر

** دکتر محمدرضا رسولی

*** مریم خرسند

چکیده

جهان امروز، جهان تغییرات بسیار گسترده در امر ارتباطات است. انسان به عنوان مغز متفکر گستره گیتی در طول قرن های متمادی در مسیر تکوین و تکامل کوشیده است. در عصر اطلاعات و ارتباطات الکترونیکی، هر سازمانی با تغییرهای سریعی رو به روست. نهاد آموزش و پرورش یکی از بزرگ ترین و تولیدکنندگان اطلاعات و بی تردید عمده ترین مصرف کننده و ذخیره کننده اطلاعات و دانایی محسوب می شود و مدرسه به عنوان مکانی مناسب، برای تربیت دانش آموزان باید استفاده از این فناوری ها را در سرلوحه کار خود قرار دهد. از این رو مدرسه مناسب ترین مکان برای پرورش درک درست دانش آموزان از مفهوم تکنولوژی و نقش آن در تکوین و شکل دهی یادگیری برتر است. پیشرفت های جهانی در فناوری ارتباطات و اطلاعات سبب گسترش وسیع فرصت های یادگیری و دسترسی به منابع تحصیلی و آموزش شده است. در این مقاله نقش تکنولوژیهای نوین ارتباطی و تأثیر آن ها در روابط انسانی بررسی می شود. در ابتدا به انواع مختلف آموزش الکترونیکی و تعریف تکنولوژی های نوین ارتباطی پرداخته می شود و سپس به بررسی عوامل مؤثر بر روابط انسانی می پردازیم، روش انجام پژوهش پیمایشی می باشد که از ابزار پرسش نامه جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است. داده ها با توجه به جامعه آماری- که معلمان مشغول به تدریس مراکز آموزش از راه دور بوده اند- جمع آوری شده است و با توجه به حجم کوچک جامعه آماری، نمونه همان جامعه آماری است و پژوهشگر به تمام شماری جامعه پرداخته است؛ نتایج حاصل از پژوهش نشان داد آموزش الکترونیک هر چند امکانات و منابع بیشتری را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد اما به دلیل آنکه این گروه را به نوعی از زندگی اجتماعی دور می کند امکان برقراری رابطه های دوستانه را کاهش می دهد، از این رو ارتباط اجتماعی آنان به طور کامل برقرار نمی شود.

* استادیار گروه علوم ارتباطات اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران

n.aghajani@gmail.com

** استادیار گروه علوم ارتباطات اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران

Rasouli57@yahoo.com

*** دانشجوی کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران

mehrkhorsand@gmail.com

واژه‌های کلیدی: تکنولوژی های نوین ارتباطی، آموزش الکترونیکی، روابط انسانی

مقدمه

در دنیای کنونی سرعت و شتاب تولید دانش آنچنان است که کشورهای در حال توسعه باید برای رسیدن به توسعه و پیشرفت تلاش مضاعفی داشته باشند. اکنون که گذار از قرن ۲۱ را تجربه می‌کنیم نزدیک شدن به توسعه یافتگی مستلزم انطباق و هماهنگ سازی الگوهای تغییر دهنده جهانی با فرهنگ بومی است. کشورهای در حال توسعه باید با استفاده از تکنولوژی های نوین ارتباطی به ابداع روش هایی برای آموزش، یادگیری و فعالیت در جهان پردازند. با ظهور و توسعه تکنولوژی های نوین ارتباطی روند تحولات جهانی با سرعت بسیاری در حال گسترش است، انقلاب اطلاعاتی و چگونگی انتقال این اطلاعات به ترسیم خط مشی کلی و کلان در برخورد با پدیدهها می پردازد.

مهم ترین خصوصیت و ویژگی تکنولوژی های نوین ارتباطی تکیه بر تولید، اشاعه و پردازش اطلاعات، در دسترس قرار دادن آن برای همگان در کمترین زمان ممکن با حداقل هزینه ها و در هر زمان و مکان هاست.

بشر در این عصر از این تکنولوژی ها برای زندگی بهتر و آسان تر بهره می جوید. با ورود رایانه سپهر زندگی فنی انسان دستخوش تغییر گشت و با همگرایی امواج تحول، حوزه های ارتباطات و اطلاعات کامپیوترها با وصل شدن به خطوط تلفن دنیای انسان را چنان دگرگون کرد که بشر همچنان در بهت آن باقی است.

با به وجود آمدن شبکه جهانی ارتباطات و اطلاعات که موسوم به اینترنت می باشد، سرعت زندگی پرشتاب تر از پیش گشت. شاید زمانی این بیت شعر را با خود زمزمه می کردیم که «توانا بود هر که دانا بود» اما امروزه باید بگوییم فردی تواناست که راه استفاده از تکنولوژی را می داند.

در عصری که فناوری ارتباطات و اطلاعات به عنوان ابزار توانمندسازی اندیشه و در امتداد فکر انسان ها هر لحظه در حال تولید و توزیع اطلاعات و برقراری ارتباطات است. به نظر میرسد رسالت نظام آموزش، تعلیم و تربیت انسانی است که بتواند با توجه به اطلاعاتی که در هر لحظه در دست دارد، بهترین انتخاب را انجام دهد و راه های بهتر آموختن را فراگیرد و ترقی و پیشرفت خود را فراهم سازد.

طرح مساله

جهان امروز، جهان تغییرهای بسیار گسترده در امر ارتباطات است. انسان به عنوان مغز متفکر گستره گیتی در طول قرن های متمادی و در مسیر تکوین و تکامل کوشیده است، زمین و آسمان را تحت سیطره خویش درآورده و از هر آنچه که به نحوی بتواند در زندگی فردی و اجتماعی اش سهولت ایجاد کند، استفاده برد. جهان وارد عصر تازه ای شده است، عصری که با تکنولوژی های جدید ارتباطی همراه است.

بعضی از جوامع تعلیم و تربیت را دستیابی به سواد، ارتباطات و زندگی در جوامع شهری مدنی می دانند، ولی تأکید بعضی جوامع دیگر بر این است که تعلیم و تربیتی که ما فراهم میکنیم، باید برای گروه های ناکارآمد نیز قابل دستیابی باشد.

ارزش یادگیری الکترونیکی دسترسی سریع تر آن به اطلاعات نیست، بلکه توانایی آن برای تسهیل ارتباطات و تفکر و از این رو ساختن معنی و معرفت است. نقش و توجه و قصد یادگیری و فراگیری شناخت اهمیت ویژه ای دارد. نقش کنش دانش آموز در فراگیری شناختی کاملاً به نوع دانشی که قرار است فراگرفته شود بستگی دارد. برای بهره گیری از توانایی های بالقوه یادگیری الکترونیکی به عنوان سیستمی آزاد اما منسجم ضروری است که به تجدید نظر در دیدگاه

تربیتی خود پردازیم.

استفاده مؤثر از تکنولوژی در جهان امروز مستلزم آن است که دانش آموزان جستجوگران اطلاعات باشند، تا بتوانند در مورد ارزش اطلاعات وسیعی که در شبکه جهانی اینترنت، برای آنها موجود است به داوری و ارزشیابی پردازند. برندان هال^۱ (آموزش الکترونیک و اکو سیستم، ۲۰۰۲) می گوید: «در سال های اخیر آموزش الکترونیکی از نظر تجربه و تخصص به سه قسمت مجزا تقسیم شده است، محتوا، ایجاد محتوا و مدیریت آموزشی که کلید واقعی آموزش الکترونیکی کیفیت محتوا است.» در چنین شرایطی نقش معلم ها نیز از انتقال دانش و معلومات به تسهیل گر فرآیند یادگیری تغییر می یابد. معلمان باید چنان اطلاعات را از طریق تکنولوژی های نوین ارتباطی به دانش آموزان انتقال دهند که آنها بتوانند استفاده بهینه از

دادهای دریافتنی را داشته باشند؛ علاوه بر آن دانش آموز باید به مثابه جستجوگر اطلاعات، همچون مغز متفکر به ارزشیابی و گزینش اطلاعات مورد نیاز پردازد و به رایه دانش نو با استفاده از همین منابع اقدام نماید. آموزش الکترونیکی سبب می شود، دانش آموز در آینده هنگام طراحی و تولید هرگونه فناوری ابتکاری نخست درباره هدف و نتایج آن به درستی بیندیشند و به توسعه کیفی جامعه علاقه مند شود و در این راستا نقش معلم اهمیت بسیاری دارد؛ زیرا وی باید در طول فرآیند یادگیری با استفاده از تکنولوژی های در اختیار بتواند با دانش آموزان خود تعامل سازنده داشته باشد و به استمرار آن اقدام ورزد تا بتواند تخصص خود را به بهترین وجه در اختیار آنان قرار دهد. با توجه به جنبه های تحقیق از روش پیمایشی و ابزار پرسش نامه جهت گردآوری اطلاعات از معلمان مشغول به تدریس در مراکز آموزش از راه دور خارج از کشور استفاده شده است.

انواع ارتباطات

ارتباط نشانگر فرآیندی است که در آن، اطلاعات، عقاید و افکار مردم هم از طریق تماس مستقیم و هم از طریق مجراهای مختلف صورت می گیرد. به عبارت ساده تر، اطلاعات از طریق ارتباط انتقال می یابند. در برقراری ارتباط هدفی وجود دارد و فرد برای دریافت آگاهی بیشتر است که با دیگران ارتباط برقرار می کند. ارتباطات به سه دسته اساسی تقسیم می شود؛

ارتباط با خود: این ارتباط که در اغلب افراد، به ویژه افرادی که چندان با ارتباطات و دانش ارتباطات آشنایی ندارند کمتر مورد توجه قرار می گیرد. بر اساس این ارتباط، هر یک از ما، ابتدا با خود ارتباط برقرار می سازیم و آن عبارت است از این که جریان تفهیم و تفاهم را درون خود انجام می دهیم، که یک نوع ارتباط درونی است. ارتباط با خود در برگیرنده مشکلات درونی، یا حل تعارض های درونی فرد است.

ارتباط با دیگران: این ارتباط، فراگرد تفهیم و تفاهم و تسهیم معنی بین یک شخص و انسان های دیگر، حداقل یک نفر دیگر است. این ارتباط نیز مانند ارتباط با خود به دلایل گوناگون به وقوع می پیوندد: برای حل مسایل و مشکل های خود و دیگران، رفع تضادها و تعارض ها^۲، رد و بدل کردن اطلاعات، درک بهتر خود، رفع نیازهای اجتماعی^۳، همانند نیاز تعلق به گروه و جمع دوست داشتن و دوست داشته شدن.

ارتباط جمعی یا عمومی: ارتباط جمعی، نوعی ارتباط است که بر اساس آن فرد با تعداد زیادی از انسان های دیگر ارتباط برقرار می کند. این ارتباط فراگرد تفهیم و تفاهم و تسهیم معنی با شمار زیادی از انسان های دیگر است

¹ Brandon Hall
² Conflict resolution
³ Social needs

(فرهنگی، ۱۳۸۵، ص ۱۲).

آموزش الکترونیکی

آموزش الکترونیکی^۴ یکی از انواع آموزش از راه دور است که منظور از آن بهره‌گیری از سیستم‌های الکترونیکی مانند کامپیوتر، اینترنت، دیسک‌های چند رسانه‌ای نشریه‌های الکترونیکی و خبرنامه‌های مجازی و نظایر آن است که با هدف کاهش از رفت و آمدها و صرفه‌جویی در وقت و هزینه و در ضمن یادگیری بهتر و آسان‌تر صورت می‌گیرد (شریفی، ۱۳۸۸، ص ۱۷۹).

وبلاگ^۵

«وبلاگ یا بلاگ، وب‌نوشت، تارنوشت، تارنگار، نوعی صفحه‌های اینترنتی است با محتوای شخصی که مطالب آن بر مبنای زمانی که ثبت شده گروه‌بندی و به ترتیب از تازه‌ترین رخداد به قدیم‌ارایه می‌گردد» (fa.wikipedia.org). وبلاگ یک نوع از وب‌سایت یا بخشی از یک وب‌سایت است. یک وبلاگ مجموعه‌ای است از متن، عکس، موضوع‌های خبری و اطلاعات که بر اساس تاریخ زمانی تنظیم می‌شود و در صفحه‌های HTML قابل نمایش است. وبلاگ‌ها معمولاً توسط یک فرد با نوشته‌هایی به طور منظم از تفسیر، شرح وقایع، و یا مواد دیگر از قبیل گرافیک و یا ویدئو نگهداری می‌شود.

چت^۶

«چت در فارسی اصطلاحی به معنای گفت و گوی اینترنتی است» (fa.wikipedia.org). چت عبارت است از برقراری یک ارتباط به صورت نوشتاری یا حتی گفتاری با افراد مختلف و محدودیتی در مکان، فرهنگ، زبان، جنسیت و ملیت افراد وجود ندارد.

مبانی نظری

الف- نظریه مرتبط با یادگیری

• نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا

نظریه یادگیری اجتماعی باموضوعی اصولی در اوایل نیمه دوم قرن بیستم به وسیله گروهی از روان‌شناسان به ویژه آلبرت بندورا با کوشش و فعالیت گسترده مطرح گردید. گرچه این نظریه بر شرطی شدن عامل، مانند تغییر رفتار متمرکز است، اما بنیادهای اصلی آن بر نمادسازی، فرضیه انگاری، جست‌وجوی روابط علت و معلول و پیش‌بینی پیامدهای رفتاری استوار است. به این جهت این نظریه آمیزه‌ای از رفتارگرایی و شناخت‌گرایی است. به عقیده بندورا محیط بی‌شک در رفتار تأثیر می‌کند. نظام اجتماعی است که از راه تشویق و تنبیه افراد جامعه را به اجرای رفتارهای معینی وادار می‌سازد. یعنی به اصطلاح بندورا رفتار انسان بر جبرگرایی دوسویه پایه‌ریزی می‌شود.

⁴ E-Learning

⁵ Weblog

⁶ Chat

بندورا برای توضیح یادگیری اجتماعی خود به مواردی مانند چهارچوب ادراکی، یادگیری کاروری و جانشینی، یادگیری و عملکردی اهمیت تقلید در یادگیری، الگوبرداری و مشاهده اشاره می کند (پارسا، ۱۳۸۸، ص ۳۳۸).

ب- نظریه مرتبط با ارتباطات

۱- نظریه جامعه اطلاعاتی

اندیشه های مربوط به پیدایی و پیشرفت «جامعه اطلاعاتی»، برای نخستین بار در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، در آثار علمی چند تن از اقتصاددانان و جامعه شناسان دانشگاه های ایالات متحده و پیش از همه در کتاب ها و مقاله های «فریتز ماکلپ» و «دانیل بل» مطرح شدند. بر اساس دیدگاه های دو محقق اخیر، «جامعه اطلاعاتی» از ویژگی های زیر برخوردار است:

- «کارگران اطلاعاتی» به معنای دقیق کلمه، در کشورهای ثروتمند و پیشرفته که بسیاری از نیروی کار آنها

را «کارگران صنعتی» تشکیل می دهند، به وسیع ترین گروه در حال اشتغال تبدیل شده اند. به طوری که می توان گفت در این کشورها یک «طبقه جدید معرفتی» (دانش مدار) پدید آمده است.

- یک ساختار «تکنولوژی فکری» نیز در این کشورها، در کنار ساختار «تکنولوژی صنعتی» ایجاد شده است - عنصر اصلی کالاها و فرآورده های مورد استفاده در صنعت و زندگی خانگی کشورهای مذکور را بیش از پیش اطلاعات بسته بندی شده تشکیل می دهد.

به این ترتیب اندیشه «تکنولوژی فکری» در نظریه های نخستین متفکران «جامعه اطلاعاتی» پیش از شکل گیری اندیشه

نقش های اجتماعی «تکنولوژی های اطلاعات ارتباطات» و شبکه های جهانی کنونی، طرف توجه واقع شده است. اما به

طوری که صاحب نظران یاد شده مشخص ساخته اند، اساس این «جامعه اطلاعاتی» بر این واقعیت که اطلاعات و معرفت ها به عامل مهم پویایی اقتصادی تبدیل شده و در عین حال، هم به عنوان وسایل توسعه و هم به عنوان هدف های توسعه مورد توجه قرار گرفته اند، استوار گردیده است (معمدنزاد، ۱۳۸۹، ص ۷-۸).

• نظریه های جامعه اطلاعاتی از دیدگاه دانیل بل

پروفسور بل^۷ ابتدا ضمن ابراز علاقه به جامعه فرا صنعتی همواره بر نقش اصلی اطلاعات و آگاهی در ظهور سیستم

اجتماعی مورد نظر خود تاکید ورزیده است. ظهور جامعه فرا صنعتی به نظر می آید به گونه دلخواهی با انفجار دگرگونی

های تکنولوژیک که در اواخر دهه ۱۹۷۰ جوامع پیشرفته را در بر گرفته بود، هماهنگ باشد. تحت تاثیر این ظهور ناگهانی

و به خصوص در اندازه های غیر قابل تصور، تکنولوژی های میکرو الکترونیک به سرعت اداره ها، طرح های صنعتی،

مدرسه ها و خانه ها را فرا می گرفتند (رایانه ها پیش از هر چیزی در همه جا به چشم می خوردند) جستجوی اضطراری و

قابل درکی وجود داشت تا کشف کند همه این تغییرها به کجا هدایت می شوند. با الگوی حاضر و آماده و قابل دسترس

ظهور جامعه فرا صنعتی اثر وزین دانیل بل، شاید شگفت آور نبود که بسیاری از مفسران، آن را بدون هیچ تردیدی به کار

میردند. جامعه فرا صنعتی به طور دقیق توصیفی درست از دنیای آینده به نظر می رسید و در پیشگویی خود، نظمی

خردمندانه را به دوره ای سرشار از دگرگونی عرضه میکرد. با توجه به شرایط یاد شده به نظر می رسید اندکی از مردم

آماده بودند تا توصیف بل را که «تصور جامعه فرا صنعتی تنها در سطحی انتزاعی امکان پذیر است» در نظر بگیرند .

(وبستر، ۱۳۸۹، ص ۶۸-۷۰).

۲- جامعه شبکه ای

⁷. Daniel Bel

شبکه مجموعه‌ای از نقاط اتصال یا گره‌های بهم پیوسته است. نقطه اتصال یا گره نقطه‌ای است که در آن یک منحنی خود را قطع می‌کند. این که نقطه اتصال چه چیزی است به طور مشخص به نوع شبکه‌های مورد نظر بستگی دارد. شبکه جریان مالی جهانی از نقاط اتصال بازارهای بورس و مراکز خدمات جانبی پیشرفته آن‌ها تشکیل شده است و.... توپولوژی‌ای که شبکه‌ها تعریف می‌کنند این نکته را مشخص می‌سازد که اگر ۲ نقطه اتصال به یک شبکه تعلق داشته باشند در آن صورت اتصال فاصله (یا شدت و فراوانی تعامل) بین آن دو نقطه (یا جایگاه اجتماعی) کوتاه‌تر (یا فراوان‌تر، یا شدیدتر) از زمانی است که این ۲ نقطه به یک شبکه تعلق نداشته باشند. از سوی دیگر، در درون یک شبکه خاص فاصله‌ای میان جریان‌ها وجود ندارد و یا فاصله بین نقاط اتصال یکسان است. بنابراین، فاصله (فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی) یک نقطه یا جایگاه از صفر (برای هر یک از گره‌های شبکه) تا بی‌نهایت (برای هر نقطه خارج از شبکه) متغیر است. حضور در شبکه یا حذف از آن، و معماری روابط بین شبکه‌ها که توسط تکنولوژی‌های اطلاعات که با سرعت نور عمل می‌کنند انجام می‌گیرد، پیکربندی فرایندها و کارکردهای مسلط جوامع ما را تعیین می‌کنند (کاستلز، ۱۳۸۵، ص ۵۴۴).

روش پژوهش

روش انجام پژوهش پیمایشی می باشد که از ابزار پرسش نامه جهت گردآوری اطلاعات استفاده شده است. جامعه آماری در این تحقیق معلمانی هستند که در مدارس آموزش از راه دور خارج از کشور مشغول تدریس هستند. که بنا به آمار به دست آمده از تعداد معلمان، تعداد آن‌ها ۵۰ نفر می باشد. با توجه به حجم کوچک جامعه آماری نمونه همان جامعه آماری است و پژوهشگر در این پژوهش به تمام شماری جامعه خواهد پرداخت. همچنین در پژوهش حاضر پس از جمع آوری اطلاعات، با استفاده از نرم افزار SPSS، در دو سطح توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده پرداخته شده است.

پرسشهای پژوهش

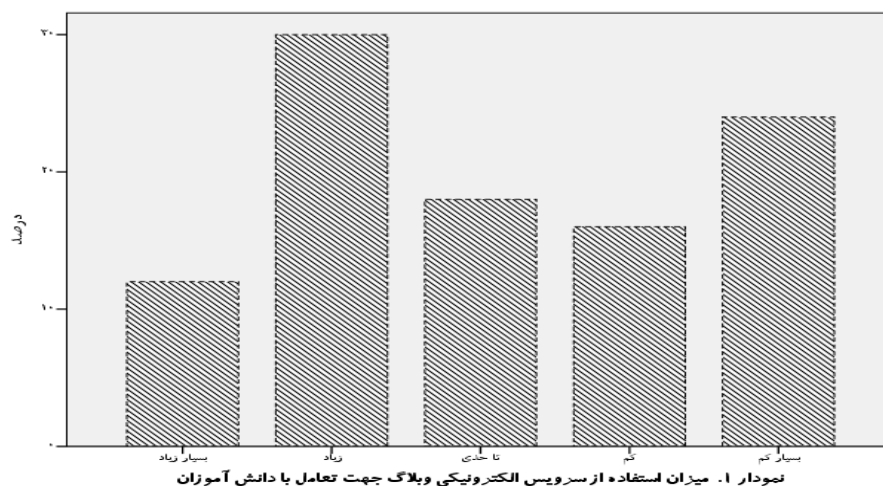
- دوری فیزیکی معلم و دانش آموز تا چه میزان دانش آموزان را برای دریافت اطلاعات کم علاقه می کند؟
- عدم ارتباط رو در رو در فضای مجازی تا چه میزان بر ترس دانش آموز برای پرسیدن مسایل نامفهوم می افزاید؟
- میزان استفاده معلمان از سرویس الکترونیکی وبلاگ جهت تعامل با دانش آموزان تا چه میزان است؟
- استفاده از چت روم تا چه میزان سبب می شود دانش آموز با همکلاسی های خود در ارتباط و تعامل باشد؟

فرض پژوهش

استفاده از تکنولوژی های نوین ارتباطی (آموزش الکترونیک) سبب کاهش روابط انسانی می شود.

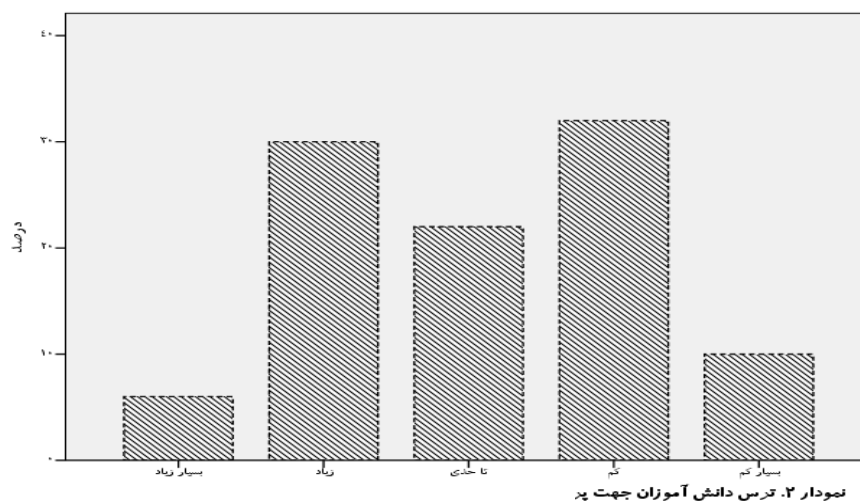
یافته ها

- تعامل معلم - دانش آموز

تعامل بسیاری از کارکردهای اساسی فرآیند آموزشی را تحقق می بخشد. در پژوهش ما این ارتباط ابتدا در محیط وب مورد بررسی قرار گرفت که بر اساس داده های به دست آمده تنها ۴۲ درصد معلمان جهت تعامل با دانش آموزان از وبلاگ استفاده می کنند. شاید این جمله تا حدی اغراق آمیز باشد که بگوییم اینترنت هم چیز را تغییر می دهد، اما همواره بر این باوریم که می تواند تاثیرهای عمیقی بر فرآیند یادگیری بگذارد.

یکی از مباحث مورد بررسی عدم برقراری ارتباط رو در رو در آموزش الکترونیکی میباشد طبق داده های به دست آمده در مورد ترس دانش آموزان برای پرسیدن مسایل نا مفهوم به سبب عدم ارتباط رو در رو در فضای مجازی، ۴۲ درصد معلمان معتقدند عدم ارتباط فیزیکی دانش آموزان را هراسان نمی کند و ۳۶ درصد آن را مؤثر می دانند.

نمودار ۲. ترس دانش آموزان جهت پرسیدن مسائل نا مفهوم به سبب عدم ارتباط رو در رو در فضای مجازی

• تعامل دانش آموز - دانش آموز

در آموزش سنتی در اکثر مواقع دانش آموزان بعد از ترک مدرسه ارتباط خود را با سایر دانش آموزان کم رنگ تر می دیدند؛ در واقع برای گرفتن جزوه های کلاسی و یا پرسش درباره مسایل درسی نیازمند حضور دانش آموزان در

کنار هم و ارتباط رو در رو بود.

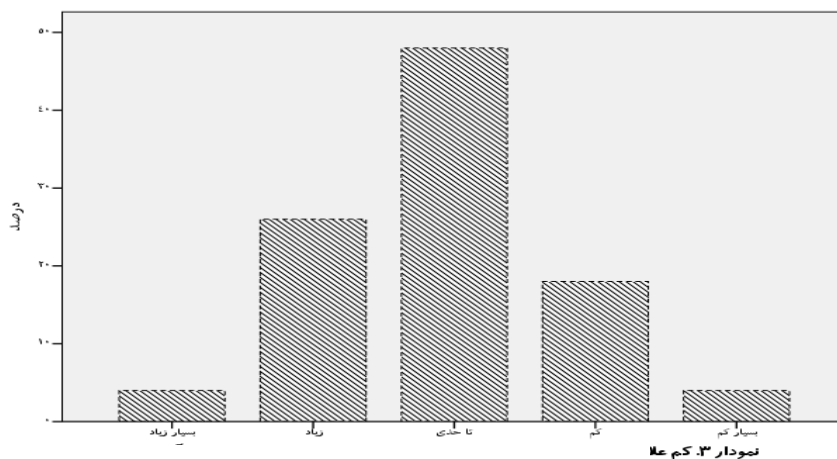
اما در آموزش الکترونیکی این موقعیت برای دانش آموزان فراهم شده که با استفاده از محیط وب با یکدیگر در تعامل باشند به خصوص برای دانش آموزانی که از نظر بعد مسافت کیلومترها با یکدیگر فاصله دارند. در این پژوهش ۶۴ درصد پاسخگویان بر این باور بودند که دانش آموزان بهره مند از این آموزش از چت روم برای تعامل با یکدیگر بهره می گیرند.

جدول ۱. میزان استفاده از چت روم جهت ارتباط و تعامل دانش آموزان با هم

ارزش	فراوانی	درصد	درصد خالص	درصد تجمعی
بسیار زیاد	۱۵	۳۰	۳۰	۳۰
زیاد	۱۷	۳۴	۳۴	۶۴
تا حدی	۷	۱۴	۱۴	۷۸
کم	۶	۱۲	۱۲	۹۰
بسیار کم	۵	۱۰	۱۰	۱۰۰
جمع	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	

• تعامل دانش آموزان با محتوا

در آموزش الکترونیکی محتوای دروس از اهمیت بسیاری برخوردار است زیرا این محتوای آموزش است که دانش آموزان را نسبت به یادگیری علاقه مند می کند و بالعکس. دانش آموزانی که سال ها از طریق ارتباط چهره به چهره آموزش دیدند و برای دریافت اطلاعات به طور حضوری مورد تشویق قرار گرفته اند چگونه می توانند فعالانه به جستجوی اطلاعات بپردازند با توجه به داده های به دست آمده در این پژوهش ۴۷ درصد پاسخگویان معتقدند عدم ارتباط فیزیکی دانش آموزان را برای دریافت اطلاعات تا حد متوسطی کم علاقه کرده است.

نمودار ۳. کم علاقه شدن برای دریافت اطلاعات به علت دوری فیزیکی معلم و دانش آموز

لازمه استفاده از تکنولوژی های نوین ارتباطی در یادگیری الکترونیکی پشتیبانی از تعامل است. بررسی این موضوع که گذار از آموزش سنتی به آموزش الکترونیکی می تواند روابط انسانی را دستخوش تغییر کند از اهمیت زیادی برخوردار است. در جامعه ای که ارتباط صمیمانه ای بین افراد برقرار است و در واقع ارتباط میان فردی نقش بسیاری را دارا می باشد آیا ارتباط یک باره انسان با ماشین می تواند روابط انسانی را کاهش دهد.

جدول ۲. کاهش روابط انسانی با استفاده از آموزش الکترونیکی

فرآوانی مشاهده شده	فرآوانی مورد انتظار	تفاوت دو فرآوانی مشاهده شده و مورد انتظار
زیاد	۱۲/۵	۱۱/۵
تا حدی	۱۲/۵	۲/۵
کم	۱۲/۵	-۳/۵
بسیار کم	۱۲/۵	-۱۰/۵
جمع		۵۰

با مطالعه این مساله که استفاده از تکنولوژی های نوین ارتباطی (آموزش الکترونیک) سبب کاهش روابط انسانی می شود، این نتیجه حاصل شده است؛ از آنجا که سطح معنی داری برابر با صفر ($\text{sig} = 0$) است و این مقدار کمتر از یک صدم می باشد لذا با ۹۹ درصد اطمینان و یک درصد خطا بین فرآوانی مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معنی داری وجود دارد؛ لذا با توجه به نظرهای پاسخگویان فرض پژوهش تایید می شود به این معنی که استفاده تکنولوژیهای نوین ارتباطی سبب کاهش روابط انسانی می شود.

جدول ۳. آزمون حسن انطباق خی دو فرض

سطح معنی داری	درجه آزادی	کا اسکوئر
۰	۳	۲۰/۸۸

نتیجه گیری

با توجه به افزایش جمعیت و پیشرفت تکنولوژی، جوامع در حال پیشروی به سمت صنعتی شدن هستند. گردش شگفت آور اطلاعات در جامعه ای صورت می گیرد که مانند شبکه به هم پیوسته است. در واقع جهان تبدیل به شبکه ای شده است که اطلاعات از طریق همین پیوندها و اتصال های میان افراد جامعه انتقال می یابد. از این رو برای زندگی در اینگونه جوامع تطبیق شرایط خود با شرایط مربوط به داشتن دانش فراوان امری ضروری است. اهمیت آموزش الکترونیکی، از طریق شبکه های رایانه ای با کنش متقابل به طور روزافزونی در سطح جهان در حال افزایش است. آنچه برای آموزش الکترونیک لازم است زمینه های ارتباطی و مخابراتی برای پیاده سازی آموزش های الکترونیکی است. آموزش الکترونیک هر چند امکانات و منابع بیشتری را در اختیار دانش آموزان قرار می دهد اما به دلیل آنکه این گروه را به نوعی از زندگی اجتماعی دور می کند تا اندازه ای مشکل آفرین است و در حقیقت زمانی که یک دانش آموز پشت رایانه می نشیند مجبور به برقرار کردن ارتباط از راه های مجازی است، دوری فیزیکی امکان برقراری رابطه های دوستانه را کاهش می دهد، از این رو ارتباط اجتماعی وی به طور کامل برقرار نمی شود، این موضوع می تواند تاثیرهای نامطلوب روانی بر ذهن و روح دانش آموزان بگذارد و سبب کاهش روابط انسانی گردد.

آموزش الکترونیکی با سرعت سریع در حال رشد است و در کشورهای توسعه یافته، برای بالا بردن سطح آموزش و پرورش و در برخی موارد، به طور کامل جایگزین روش های آموزش سنتی شده است. با این حال، حتی در این امر، شکاف میان کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه چشمگیر است. به این دلیل که شرایط اقتصادی، زیر ساخت های موجود، محتوای موجود و شرایط فرهنگی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه قابل قیاس نیستند و

همین امر منجر می شود که کشورهای در حال توسعه از فن آوری آموزش الکترونیکی و تکنیک های آن به طور کامل و موثر بهره مند نشوند. محمد الهاگری⁸ (آموزش الکترونیک و تلفنی در آفریقا، ۲۰۰۳) می گوید: کشورهای در حال توسعه باید به فکر راه حل هایی برای بالا بردن سطح آموزش و پرورش باشند از این رو باید آموزش الکترونیک را یک آموزش مکمل بدانند؛ این راه حل باید مزیت های آموزش از راه دور را به ارمغان بیاورد. آموزش از راه دور، یک ابزار قدرتمند برای ایجاد انگیزه در دانش آموزان در مناطق در حال توسعه است.

⁸. Mohamed El-Hagry

منابع

- پارسا، محمد، روانشناسی یادگیری بر بنیاد نظریه ها، انتشارات سخن، تهران ۱۳۸۸
- شریفی، اصغر؛ اسلامیه، فاطمه، نگاهی به کاربرد فناوری های نوین در آموزش و مدیریت، انتشارات فرهنگ سبز، تهران ۱۳۸۸
- فرهنگی، علی اکبر، ارتباطات انسانی، مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، تهران ۱۳۸۵
- کاستلز، مانوئل، عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ (جلد ۱، ظهور جامعه شبکه‌های)، ترجمه احد علیقلیان، افشین خاکباز، حسن چاوشیان، انتشارات طرح نو، تهران ۱۳۸۹
- معتمد نژاد، کاظم، جامعه اطلاعاتی اندیشه های بنیادی، دیدگاه های انتقادی و چشماندازهای جهانی، انتشارات میراث قلم، تهران ۱۳۸۹
- ویستر، فرانک، نظریه های جامعه اطلاعاتی، ترجمه: اسماعیل قدیمی، نشر قصیده سرا، تهران ۱۳۸۹

Sites:

- [http://www.Connect-world.com/Home/Article/Africa and the Middle East II 2003 /e-Learning and Tele-Learning in Africa](http://www.Connect-world.com/Home/Article/Africa%20and%20the%20Middle%20East%20II%202003/e-Learning%20and%20Tele-Learning%20in%20Africa), Mohamed El-Hagry
- [http://www.Connect-world.com/Home/Article/Global-ICT 2002/ e-Learning and ecosystems](http://www.Connect-world.com/Home/Article/Global-ICT%202002/e-Learning%20and%20ecosystems), Brandon Hall
- <http://fa.wikipedia.org/wiki>

Study of Consequences of New Communication Technologies and Their Impact on Human Relations

Nooshin Aghajani Chobar(Ph.D)^{*}

Mohamadreza Rasouli (Ph.D)^{**}

Maryam Khorsand(MA)^{***}

Abstract

Today's world is the world with the vast changes in communications. People as the mastermind of the wide world has tried over many centuries for the development and evolution. In the information age and electronic communications, the organization is facing rapid change. Education institution and one of the largest producers and consumers, and certainly the most important storage information and knowledge is considered. Hence the most suitable school places for students to develop understanding of the technology and its role in shaping development and learning is superior. Global advances in communications technology Provide the ground for the vast expansion of learning opportunities and access to educational resources and training.

This article aims to identify the role of new communication technologies and their impact on human relationship. The different types of distance education and e-learning and the new communication technologies will then be paid to factors affecting human relationships. The survey's tool is questionnaire used for data collection. The statistical Sample is equal to the small volume of the statistical population. The Sample includes the Teachers who are teaching in e-learning centers.

Results of the study showed that although e-learning facilities and more resources will be available to students, but the possibility of friendly relations and their social communication have been resuced.

Key words: new communication technologies, E-learning, human relation

* faculty member at Tehran Central Branch of Islamic Azad University, Tehran-Iran / n.aghajani@gmail.com

** faculty member at Tehran Central Branch of Islamic Azad University, Tehran-Iran / Rasouli57@yahoo.com

*** MA in communication sciences, Tehran Central Branch of Islamic Azad University / mehrkhorsand@gmail.com